

tips voor de pedagogisch professional: zo versterk je het ontwikkelingsgericht werken met peuters

Landelijke
Kwaliteitsmonitor
Kinderopvang

Aandacht voor ontwikkelingsgericht werken

Ontwikkelingsgericht werken met peuters houdt in dat pedagogisch professionals **actief en doelbewust** bezig zijn met de **stimulering van het spelen, leren en ontwikkelen van kinderen**.

Hierbij is het bevorderen van sociale en (vroeg)talige interacties van peuters onmisbaar. Hoe meer en rijkere interacties je hebt met de peuters, hoe beter hun spelen, leren en ontwikkelen gestimuleerd wordt.

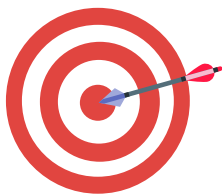
Aan de slag met 12 tips

Uit de Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang (2017 t/m 2022) blijkt dat het ontwikkelingsgericht werken met peuters ruimte biedt voor verbetering. Daarom hebben we twaalf tips geformuleerd die zich richten op:

1. Ondersteunen van exploratie en spel
2. Kennis van de wereld
3. Vroege taalondersteuning

Wissel deze tips af gedurende een dag en tijdens de verschillende activiteiten die je doet.

#01. Vertel en leg uit

Tijdens exploratie en spel kun je peuters ondersteunen door gedetailleerde uitleg, instructie, voorbeelden (zie ook tip 2) en feedback (zie tip 3) te geven. Kortom: leg uit, laat het zien, demonstreer en geef aanwijzingen! Bespreek wat een zandkasteel (niet) stevig maakt, doorloop stapsgewijs met je peuters hoe je water aan de kook brengt, laat goede en slechte voorbeelden zien van hoe je een boterham smeert en licht toe hoe je tot een beter geluid komt met een trommel.

#02. Doe het voor

Help peuters bij het oefenen van nieuwe vaardigheden door het voor te doen. Demonstreer bijvoorbeeld hoe je een bal met beide handen vangt, een klant speelt in de winkel, met een schaar knipt of speelgoed opruimt. Laat de peuter naar je handelingen kijken terwijl je ze benoemt, en moedig het kind aan om je na te doen. Door deze aanpak kunnen peuters het gewenste gedrag imiteren en nieuwe vaardigheden en gedrag eigen maken.

#03. Geef feedback

Als peuters ergens moeite mee hebben, helpt het geven van feedback. Geef specifieke uitleg bij misverstanden of foutjes en vervolgens suggesties. Als de blokkentoren van een peuter telkens omvalt, kun je helpen herinneren dat je voor het bouwen van een hoge toren het beste kunt beginnen met grote blokken en het beste kunt eindigen met kleine blokken, omdat je zo een sterke(re) constructie krijgt. Vergeet ook niet concrete feedback te geven bij successen en goede inzet. Ga daarin verder dan een algemene "Goedzo!", maar richt je op het proces of het gedrag van het kind, bijvoorbeeld: "Wat een doorzetter ben jij, je hebt de puzzel helemaal zelf opgelost."

#04. Ga een stapje verder en denk samen door

Creëer momenten tijdens spel en exploratie waarbij je samen met een (groepje) peuter(s) nét wat verder en wat langer doordenkt. Dit is goed voor de woordenschat en denkvaardigheden van kinderen. Los bijvoorbeeld samen een probleem op. Wijst een peuter naar de plantjes die slap hangen, vraag dan: "Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de plantjes weer rechtop gaan staan?" en houd het gesprek gaande terwijl jullie samen ideeën uitwisselen. Spelen de peuters in de zand- en waterbak? Zorg voor een impuls in het denkproces van kinderen door vragen te stellen en input te geven: "Wat als we water bij het zand doen? Wat voel je? Waarom is het plakkerig? Voelt modder anders dan droog zand?". Volg hierbij ook het kind en breid het denken samen verder uit.

#05. Verzorg individuele begeleiding

Peuters in een kleine kring plaatsen of één-op-één begeleiding geven, zijn effectieve methodes om ze gerichte ondersteuning en begeleiding te geven bij iets wat ze nog niet zo goed kunnen. Zo komen kinderen van het niveau wat ze al zelfstandig kunnen (zone van actuele ontwikkeling) naar een volgend niveau waarbij ze verder kunnen ontwikkelen maar nog wel ondersteuning bij nodig hebben (zone van naaste ontwikkeling).

#06. Breng nieuwe ideeën in

Door samen met peuters te spelen, kun je nieuwe woorden, concepten, verhaallijnen en personages inbrengen in hun spel. Spelen ze doktertje? Introduceer begrippen zoals 'wachtkamer', 'EHBO-does', 'koorts', of 'medicijn'. Doen de kinderen alsof ze een winkel bedienen? Introduceer rollen zoals de kassamedewerker, de klant, vakkenvuller of baas van de winkel. Het inbrengen van nieuwe ideeën in spel draagt bij aan een groter taalbegrip en rijkere woordenschat.

#07. Stel open en kritische vragen

Het stellen van open en kritische vragen stimuleert het denkproces van peuters en draagt bij aan de kennis van de wereld om hen heen. Stel bijvoorbeeld W-vragen: wie, wat, waar, waarom, waartoe, waarmee, wanneer, enzovoort. Bijvoorbeeld: Wat eet een vogel? Waarom eet je groente? Waarmee kan je een kunstwerk maken? Probeer open vragen te stellen waarop langere antwoorden kunnen volgen en geef kinderen de tijd om (verbaal of non-verbaal) te reageren.

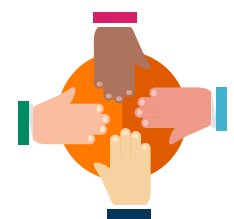

#08. Lees interactief voor

Bij interactief voorlezen voer je samen met je peuter(s) tijdens en na het voorlezen gesprekjes over de gebeurtenissen in het verhaal. Bijvoorbeeld, je kunt de kinderen vragen te voorspellen ("Wat gaat er nu gebeuren denken jullie?"), of zich in te leven ("Wat zouden jullie doen als jullie verdwaald waren?") of je kunt vragen naar een motief ("Waarom zou de leeuw dat doen?"). Als pedagogisch professional ben je op deze manier meer 'de vragensteller' en zijn de peuters vooral 'de vertellers'.

#09. Stel gemengde groepen samen

In gemengde groepen bieden kinderen elkaar iets unieks. Op geheel natuurlijke wijze ontstaan nieuwe inzichten, kennis en gedrag. Je kunt bijvoorbeeld gemengde groepen met peuters samenstellen op basis van gender, leeftijd, sociaal-culturele achtergrond of ontwikkelingsniveau. Dit werkt goed bij het verkennen van nieuw materiaal, een speelse activiteit of bij het oplossen van een vraagstuk. Een gemengde groep verrijkt het spelen, leren en ontwikkelen van alle individuele kinderen binnen de groep.

#10. Bied rijke en talige interacties

Als je veel met de peuters praat in rijke en duidelijke taal, met interessante of verrassende zinswendingen, is dat goed voor hun taal- en denkontwikkeling. Hierbij hoef je het gebruik van 'moeilijke' woorden niet te schuwen. Hoe vaker peuters deze woorden horen, hoe beter ze die begrijpen. Uiteindelijk gaan ze deze woorden zelf gebruiken in hun communicatie met anderen.

#11. Beschrijf en benoem

Pedagogisch professionals die ontwikkelingsgericht werken, geven woorden aan handelingen, gebeurtenissen en ervaringen. Leg uit wat (andere) peuters doen, hoe iemand kijkt, hoe iets voelt, beweegt, klinkt, ruikt of smaakt. Benoem ook je eigen handelingen, zoals "Ik ga nu de tafeldekken voor de lunch en zorg dat er voor ieder kind een bord is." En bied taal aan bij de handelingen (en gevolgen daarvan) van peuters: "Jayden, je stotte per ongeluk de hoge blokkentoren van je buurman om en nu kijkt hij verdrietig."

#12. Zorg voor beurtwisselingen

Door beurtwisselingen wordt de taalontwikkeling van kinderen gestimuleerd en hun taalgebruik bevorderd. Zorg voor natuurlijke gesprekjes waarbij peuters om de beurt (verbaal of non-verbaal) op elkaar of jou reageren en bouw hierop voort. Om de gesprekjes op gang te laten komen kan je peuters (open) vragen stellen (zie ook tip 7!), ervaringen laten delen of vragen laten stellen aan een ander kind.

Bronnen

- Tip 1:* Language and Reading Research Consortium, Lo, M.-T., & Xu, M. (2022). Impacts of the let's know! Curriculum on the language and comprehension-related skills of prekindergarten and kindergarten children. *Journal of Educational Psychology*, 114.
- Klahr, D., & Nigam, M. (2004). The Equivalence of Learning Paths in Early Science Instruction: Effects of Direct Instruction and Discovery Learning. *Psychological Science*, 15, 661-667.
- Tip 2:* Excell, L., & Linington, V. (Eds.) (2020). Playful Early Childhood Care and Education. Juta and Company.
- Tip 3:* Pianta, R. C. (Ed.), Barnett, W. S., Justice, L. M., & Sheridan, S. M. (ass. Eds.) (2012). Handbook of Early Childhood Education. The Guilford Press.
- Tip 4:* Siraj-Blatchford, I. (2009). Conceptualising progression in the pedagogy of Play and Sustained Shared Thinking in early childhood education: A Vygotskian perspective. *Educational and Child Psychology*, 26, 77-89.
- Tip 5:* Koralek, D., & Collins, R. Tutoring Strategies for Preschool and Kindergarten. Reading Rockets.
- Tip 6:* Toub, T. S. et al. (2018). The language of play: Developing preschool vocabulary through play following shared book-reading. *Early Childhood Research Quarterly*, 45, 1-17.
- Tip 7:* Benjamin, N., Haden, C. A., & Wilkerson, E. (2010). Enhancing Building, Conversation, and Learning Trough Caregiver-Child Interactions in Children's Museum. *Developmental Psychology*, 46, 502-515.
- Tip 8:* Brannon, D., & Dauksas, L. (2014). The effectiveness of dialogic reading in increasing English language learning preschool children's expressive language. *International Research in Early Childhood Education*, 5, 1-10.
- Tip 9:* MacNaughton, G., & Williams, G. (2004). Teaching young children: Choices in theory and practice. Open University Press.
- Tip 10:* Dickinson, D. K., & Porche, M. (2011). Relationship between language experiences in preschool classrooms and children's kindergarten and fourth grade language and reading abilities. *Child Development*, 82, 870-886.
- Tip 11:* Excell, L., & Linington, V. (Eds.) (2020). Playful Early Childhood Care and Education. Juta and Company.
- Tip 12:* Justice, L. M., Mashburn, A. J., Hamre, B., & Pianta, R. C. (2008). Quality of Language and Literacy Instruction in Preschool Classrooms Serving At-Risk Pupils. *Early Childhood Research Quarterly*, 23, 51-68